

Saksbehandler: Knut Hallen

Referanser:

MKR/AU 8/11

MKR 17/11

MKR/AU 19/11

Vedtak fra KM sak 5/2005

Vedtak fra UKM sak 3/2010

Saksdokumenter:

Strategiplan for SMM 2011 – 14

Edinburgh 2010: *Felleserklæringen "Et felles kall" ("A Common Call")*

Lausanne III 2010: *Cape Town-erklæringen (Commitment)*

Edinburgh Oslo 2010: *Misjon til Forandring*

MKR og Islamsk Råd Norge: *Felleserklæringen om konvertering (2007)*

Oslokoalisjonen for Tros- og livssynsfrihet: *'Recommended Ground Rules for Missionary Activities' (2009)*

WCC, Pontifical Council for Interreligious Dialogue and World Evangelical Alliance: *Christian Witness in a Multi-Religious World Recommendations for Conduct (2011)*

Misjon til forandring - utfordringene fra Edinburgh 2010 (KM-sak 2012)

Sammendrag

Kirkemøtesaken om misjon vil bli behandlet av Mellomkirkelig Råd (MKR), Samisk Kirkeråd (SKR) og Kirkerådet (KR) i september 2011. Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (SMM) vil også få anledning til å kommentere saken på sitt møte i oktober. Ut fra anbefalinger fra rådene og SMM vil saken bli bearbeidet og lagt fram på nytt for MKR i november og KR i desember. Etter dette vil saken ferdigstilles til Kirkemøtet 2012. Det foreliggende sakspapiret må derfor leses som et førsteutkast til kirkemøtesaken.

Kirkemøtet behandlet misjon som egen sak sist i 2005, og klargjorde den gang den teologiske begrunnelsen for misjon. Et sentralt poeng var å se sammenhengen mellom misjonsoppdraget og Den norske kirkes identitet som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Kirkemøtet anerkjente viktigheten av samarbeidet med misjonsorganisasjonene og slo fast at 'misjon er hele kirkens sak' og at alle menigheter i vår kirke skal være *misjonerende menigheter*.

Når misjon nå igjen kommer opp på Kirkemøtet i 2012, er det både for å bekrefte den teologiske grunnlagstenkningen om misjon som lå til grunn på Kirkemøtet i 2005, men også å justere den i forhold til nye impulser fra internasjonale missiologi.

Mye har skjedd i internasjonal misjonstenkning og praksis de senere år, særlig knyttet opp til hundreårsfeiringen i 2010 av misjonskonferansen i Edinburgh i 1910. Jubileet som bl.a. ble markert med en konferanse i Edinburgh og av Lausanne III-konferansen i Cape Town, ble en tydeliggjøring av at den verdensvide kirke står sammen om misjonsoppdraget, og at vi innenfor dette globale kirkefelleskapet utfordres av hverandre. Sammen skal vi medvirke til at evangeliet fører til *forvandling, forsoning* og *myndiggjøring*, for å bruke de tre sentrale begrepene i Det lutherske verdensforbunds (LVFs) tenkning om misjon og diakoni.

De senere år har det økumeniske landskapet endret seg, både i Norge og internasjonalt, og vi ser også tydeligere at den flerreligiøse konteksten misjonen forholder seg til, ikke bare finnes i tradisjonelle misjonsland, men også i Europa og vårt eget land. Den norske kirke reformeres og folkekirkebegrepet utfordres når nye relasjoner mellom stat og kirke utmeisles. Alt dette aktualiserer sammenhengene mellom misjon, vår identitet som folkekirke og majoritetsreligion, religionsdialog og menneskerettigheter.

Mange av disse utviklingstrekkene forsterker tendenser som Kirkemøtet så alt i 2005, men som nok i mindre grad er blitt kommunisert ut i menighetene. Fortsatt henger mye gammeldags tenkning om misjon som enveiskommunikasjon fra 'oss' til 'dem der ute' igjen hos mange. Misjon forbindes med kulturimperialisme og paternalisme, noe som fører til at begrepet 'misjon' har en negativ klang som virker hemmende på misjonsengasjementet. Ikke minst ser vi slike holdninger hos en del medlemmer i vår kirke som selv står litt på avstand fra den misjonsvirksomheten som menigheten er engasjert i. Mer kunnskap om og kjennskap til hvorledes misjonsoppdraget faktisk forvaltes i Den norske kirke i vår tid, kan forhåpentligvis fjerne enkeltes fordommer og forlegenhet i møte med misjon. Vi trenger å legge et nytt innhold i det gamle begrepet 'misjon' og å kommuniserer tydelig og riktig, både i ord og gjerning, om hva misjon faktisk handler om i dag.

Kirkemøtet i 2012 inviteres derfor til en oppdatering om internasjonal misjonstenkning og praksis, og til å fatte vedtak som svarer på nye utfordringer. Hovedhensikten er å inspirere til fornyet og forsterket misjonsengasjement i menighetene i Den norske kirke. Kirkens fremste oppdrag er å forkynne evangeliet om Jesus Kristus til frelse for alle mennesker. Vi må til enhver tid spørre oss selv om hvorledes vi forvalter dette oppdraget.

Innledningsvis vil vi kortfattet peke på disse forhold som ligger til grunn for at misjon igjen behandles av Kirkemøtet:

- Kirkemøtet i 2005 oppfordret menighetene til å være **misjonerende menigheter** gjennom å integrere misjon i hele menighetens virksomhet. I hvilken grad har et slikt holistisk misjonssyn fått gjennomslag i menighetene? Er misjon nå tilstrekkelig integrert i gudstjeneste og i menighetenes lokale planer for trosopplæring, diakoni og kultur? **Samarbeidsråd for Menighet og Misjon** ble opprettet i 1994 som en fortsettelse av Kontaktforum for menighet og misjon (KMM). KMM var basert på innstillingen om menighetenes misjonsengasjement fra 1978. SMM er et redskap

for å realisere menighetens misjonsoppdrag. Kirkemøtet i 2012 utfordres til å gjøre seg kjent med SMMs nye strategiplan og til å dele regionale og nasjonale erfaringer med dette samarbeidet.

- De senere år ser vi flere tendenser til endringer i det **økumeniske landskapet**. På den ene side merkes en tilnærming mellom den økumeniske bevegelse, representert ved Kirkens Verdensråd, og den evangeliske bevegelsen. Det kom ikke minst til uttrykk gjennom fellesmarkeringer av Edinburgh 2010. I Norge ble misjonsjubileet markert med en bred økumenisk konferanse i Oslo hvor et spekter av ulike misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn deltok. Men forestillinger som har bakgrunn i historiske motsetningen mellom kirkeøkumenikk og allianseøkumenikk, er fortsatt levende i vår kirke. Derfor er det behov for at Kirkemøtet gjøres kjent med nye trender. Et annet trekk er nye motsetninger som utfordrer kirkens enhetsarbeid. De er knyttet til sosiale spørsmål, i særlig grad samlivsetikk. Men disse motsetningene finnes innenfor de enkelte kirker, kanskje mer enn mellom ulike konfesjoner. Dette utfordrer også relasjonene til norsk misjons samarbeidskirker.
- Edinburgh 2010 gav ny innsikt i hvorledes den **globale kirke** forvalter misjonsoppdraget som et felles oppdrag. De tradisjonelle skillene mellom Nord og Sør – Øst og Vest endres. Også i vårt land er det kristne fellesskapet de senere år blitt mer mangfoldig og beriket gjennom tilvekst av kristne innvandrere, noe kirkemøtesaken om 'Kristne innvandrere og menighetene i Norge' (Sak 07/09) tok for seg. Hvordan forvalter Den norske kirke sitt misjonsoppdrag sammen med de andre kirkene i vårt land? Hva betyr det faktum at de fleste kristne i dag bor utenfor Vesten, og at kirken nå vokser mest i Afrika og Asia, for vår tradisjonelle oppfatning av misjon som sendelse fra 'oss' til 'dem'? Hvorledes påvirker misjonsforståelsen i kirker og misjonsorganisasjoner i andre deler av verden vår teologi og praksis? Hva kan vi, som kirke i et av verdens rikeste og mest demokratiske land, lære av trossøsken som lever under helt andre forhold, om hva det vil si å være Kristi etterfølger? Erfaringer og utfordringer fra internasjonal misjonsteologi og praksis og sentrale dokumenter fra Edinburgh 2010 - som for eksempel '*Felleserklæringen*' fra den økumeniske konferansen i Edinburgh i juni 2010 og '*Cape Town erklæringen - 'Et felles kall'*' fra Lausanne III - må bearbeides og formidles til Den norske kirkes menigheter.
- I forbindelse med Edinburgh 2010 ble den økumeniske misjonskonferansen 'Misjon til forandring' arrangert i Oslo i september 2010. Et team fra Sør¹ var invitert til å evaluere norsk misjon, og de utfordret oss særlig på forhold som gjelder spiritualitet, forsoning og disippelskap. Utfordringene fra teamet fra Sør går som en rød tråd gjennom denne kirkemøtesaken. Kirkemøtet utfordres til å svare på deres konkrete utfordringene. Oppfordringen fra Sør-teamet om forsoning aktualiserer også vedtaket fra Kirkemøtet i 2005 om å arbeide videre med forsoningstemaet i samisk kirkeliv og med forsoningsproblematikken i misjonshistorie og vår tids utfordringer i samhandlingen mellom Nord og Sør.
- Ungdommens Kirkemøtet behandlet misjon i 2010 (UKM Sak 03/10), og kom med disse oppfordringene:

---

¹ Sør-teamet bestod av XXXXXXXXXX

”UKM oppfordrer menighetene og bispedømmene til å legge til rette for arenaer der man kan bli tryggere på egen tro og lære mer om misjon.

UKM 2010 oppfordrer alle til misjon. Dette må skje på en respektfull og likeverdig måte. Vi kan være tydelige på eget ståsted uten å presse oss på andre.”

Kirkemøtet bør diskutere hvorledes disse oppfordringene kan følges opp og sees i sammenheng med utfordringene som nevnes i flere av de andre punktene.

- De senere år har det vært et økende fokus på hvorledes misjon kan drives på en respektfull måte som ivaretar religionsfriheten. Siden Kirkemøtet i 2005 er det kommet flere relevante uttalelser og retningslinjer for 'etisk misjon'. I norsk sammenheng finnes *Fellesuttalelsen fra Mellomkirkelig råd og Islamsk Råd Norge om gjensidig rett til å konvertere* fra 2007 og Oslo koalisjonen for tros- og livssynssamfunns *Recommended Groundrules for Mission Activities* fra 2009. Sistnevnte er interreligiøse retningslinjer utarbeidet i fellesskap mellom ulike tros- og livssynssamfunn og misjonsselskaper.
- I 2010 ble Kirkens Verdensråd, Det interreligiøse rådet i Vatikanet og Den evangeliske allianse som til sammen representerer 90 % av verdens kristne, enige om kristne retningslinjer for god misjonsvirksomhet *Christian Witness in a Multi-Religious World Recommendations for Conduct*. Kirkemøtet må gjøres kjent med og vurdere å anbefale disse dokumentene i vår egen sammenheng. Forhåpentligvis vil oppdatert kunnskap om hvorledes forsvarlig misjon drives i dag, gjøre oss mer frimodige til fornyet misjonsengasjement.
- Kirkemøtet i 2011 drøftet hva det vil si å være en evangelisk-luthersk kirke i dag (KM sak 12/11). Møtet bad om at misjon blir en viktig dimensjon ved det videre arbeid med denne saken fram mot reformasjonsmarkeringen i 2017. LVF har gitt viktige bidrag til forståelsen av sammenhengen mellom misjon og diakoni i dokumentene *Misjon i kontekst* og *Diakoni i kontekst*. Vi utfordres til å gjøre disse kjent i menighetene. LVF har også nylig vedtatt sin nye *Strategi for 2011–17*, og Kirkemøtet må bli kjent med misjonstenkningen i dette dokumentet. De endrede relasjonene mellom stat og kirke og det at vi lever i et stadig mer pluralistisk samfunn, utfordrer vår identitet som en misjonerende folkekirke også i norsk kontekst.
- Den norske kirke har samarbeidsavtaler på nasjonalt nivå med tre søsterkirker, de lutherske kirkene i Brasil, Sør-Afrika og Midtøsten. Dette samarbeidet har pågått en del år og bør evalueres.

Saksorienteringen gjør nærmere rede for disse forholdene og drøfter hvorledes de utfordrer Den norske kirkes misjonsvirksomhet. Orienteringen innledes med en kort oppsummering av Kirkemøtebehandlingen i 2005. Den gang ble det gitt en grundig teologisk utlegning om grunnlaget for misjon og forståelsen av Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende og åpen folkekirke. Denne er fortsatt gyldig og vil ikke bli

gjentatt her. Det vises til sakspapiret i sak 5/2005, tilgjengelig på kirken.no.² Det foreliggende sakspapir vil konsentrere seg om nye impulser og utfordringer fra den verdensvide kirke til misjon, og endringer i den konteksten vår misjonsvirksomhet utfolder seg innenfor. Disse endrer ikke, men tvert imot utdyper og forsterker de Kirkemøtets vedtak fra 2005.

Del 2 gir en bakgrunn for ny internasjonal misjonstenkning og praksis og gjør rede for hendelser og trender i den globale kirke og i konteksten for dagens misjonsvirksomhet. Edinburgh-markeringen i 2010 omtales, og et eget avsnitt redegjør for misjonsforståelsen i LVF.

Del 3 går nærmere inn på innholdet i ny misjonsteologi. Det viser hvordan misjon er Guds misjon 'Missio dei', hvorledes oppdraget deles av den globale kirke, og hva som menes med 'helhetlig misjon' og 'misjonale kirke'. Misjon og forsoningsproblematikken behandles, og utfordringene Sør-teamet kom til oss med under den norske Edinburgh-markeringen drøftes.

Del 4 tar for seg dagens multireligiøse kontekst og drøfter sammenhengene mellom misjon, menneskerettigheter og trosfrihet. Sentralt i denne delen står de retningslinjene om 'etisk misjon' som er arbeidet fram både i Norge og internasjonalt. Misjon og migrasjon og forholdet mellom misjon og religionsdialog behandles også.

Del 5 handler om Den norske kirkes identitet og utfordringer som en misjonerende folkekirke. Her drøftes også hvordan utviklingen av stat-kirkerelasjonen og utviklingen i retning av et stadig mer flerkulturelt samfunn, påvirker dette.

Del 6 handler om misjon i menighetene og er en påminning om at menighetene gjennom de mange reformer som Kirkemøtet har vedtatt de senere år, også er gitt en verktøykasse til sitt misjonsoppdrag. Avsnittet viser hvorledes en forståelse av 'helhetlig misjon' i lokalmenigheten angår alle dens arbeidsområder.

Til grunn for denne saken ligger en 'helhetlig' misjonsforståelse. Kirkemøtet i 2005 slo fast at 'misjon er hele kirkens sak', og misjon angår hele menighetens virksomhet. Samtidig deler vi misjonsoppdraget med den verdensvide kirke. En slik misjonsforståelse fører lett til at misjon angår alt kirken driver med: All virksomhet i menigheten kan knyttes opp mot misjon, og det blir dermed utydelig hva misjon faktisk er. For ikke å gå i denne fella, tar ikke dette dokumentet mål av seg til å belyse alle relevante sider ved misjon i Den norske kirke, men konsentrerer seg om noen utvalgte problemstillinger knyttet til aktuelle utviklingstrekk i internasjonal misjonstenkning, ikke minst de innsikter Edinburgh 2010 gav oss. Forslag til vedtak er ment som et svar fra Kirkemøtet på noen konkrete misjonsutfordringer som enten er forsterket eller nye, siden forrige gang møtet behandlet misjon i 2005.

***Her kommer en ordliste som forklarer
en del sentrale begrep i dokumentet***

---

² <http://kirken.no/?event=doLink&famID=3221>

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd anbefaler Kirkerådet om å be Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. **Den norske kirke** er en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Sammen med hele den verdensvide kirke skal vi forkynne evangeliet om Jesus Kristus i ord og gjerning, lokalt og globalt. Kirkens misjonsoppdrag skal forvaltes med glede, stolthet og frimodighet fordi utgangspunktet for all misjon er Guds kjærlighet i Jesus Kristus. Vårt misjonsarbeid er en tjeneste i forvandlingens og forsoningens tegn som myndiggjør oss til å være Kristi etterfølgere. Kirkemøtet ber alle **menigheter** integrere misjonsoppdraget i all sin virksomhet. Slik kan Kristus tydeliggjøres i våre menigheter og evangeliet om Ham synliggjøres over hele verden.
2. Kirkemøtet vil takke misjonsorganisasjonene for godt samarbeid i regi av Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon. SMM er et velegnet redskap for menighetenes misjonsarbeid, og Kirkemøtet oppfordrer alle **bispedømmer** til å ha en fast ansatt misjonsrådgiver. Bispedømmene oppfordres til å øke sin andel av utgiftene slik at dette kan bli fulle stillinger.
3. Kirkemøtet oppfordrer alle menigheter til å inngå minst én misjonsavtale i rammen av SMM. Menighetenes helhetlige misjonsengasjement bør synliggjøres i gudstjenesten og i lokale planer for trosopplæring, diakoni og kultur. Misjonsengasjementet bør inspireres og etterspørres av biskoper og proster og beskrives i menighetenes rapportering. Kirkemøtet oppfordrer menighetene til å virkeliggjøre sammenhengene mellom misjon, diakoni og økumenikk, for å synliggjøre enheten i Kristus og det globale fellesskapet i tjenesten.
4. Kirkemøtet oppfordrer **Kirkerådet i samarbeid med SMM** til å utarbeide studiemateriell til bruk i menighetene som formidler nyere internasjonal og økumenisk misjonstenkning og praksis. 'Misjon i Kontekst' fra Det lutherske verdensforbund og dokumenter i forbindelse med Edinburgh 2010-markeringen bør bearbeides og gjøres kjent i menighetene. Kirkemøtet håper at en oppdatert språkbruk og en global og helhetlig misjonsforståelse vil føre til økt frimodighet til misjon og derigjennom fornyet og styrket misjonsengasjement i menighetene
5. **Kirkemøtet** utfordres av evalueringsteamet fra Sør som deltok i Edinburgh 2010-markeringen i Oslo. De viste oss hvorledes disippelskap - et liv i etterfølgelse og forsoning - henger sammen med spiritualitet og åndelig fornyelse. Dette angår på en særlig måte oss som kirke i et av verdens rikeste og mest sekulariserte land. Kirkemøtet vil gi oppfordringen om å leve i tråd med Guds vilje i vårt forvalteroppdrag, nestekjærlighet og i arbeid for rettferdig fred, videre til **alle medlemmer i vår kirke**.

Konkrete måter å uttrykke dette på i **menighetene** er å gjøre alle til 'grønne menigheter', be for den globale kirken i alle gudstjenester, samt å øke givertjenester

og ofringene til misjon og internasjonal diakoni, for eksempel ved at ikke mer enn hver fjerde ofring går til menighetens eget arbeid.

Kirkemøtet utfordres også av oppfordringen til å arbeide for forsoning og å være medvandrere gjennom dialog, deling og nærvær. Kirkemøtet er glad for Samisk kirkeråds arbeid med forsoningsproblematikk og oppfordrer også **misjonsorganisasjonene, Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd** til å arbeide videre med forsoning i forhold til eventuelle sår norsk misjon har etterlatt seg.

6. Kirkemøtet takker Ungdommens Kirkemøte i 2010 for oppfordringen om at misjon 'må skje på en respektfull og likeverdig måte'. Kirkemøtet ber **Kirkerådet** bearbeide Oslokoalisjon for tros- og livssynsamfunn sine 'Recommended Ground Rules for Missionary Activities' slik at de kan gjøres kjent i menighetene.

Kirkemøtet forventer at **all misjonsvirksomhet** i Den norske kirke og i samarbeidende misjonsorganisasjoner, skjer i tråd med disse etiske retningslinjene, slik det allerede gjøres i SMM-organisasjonene.

7. Kirkemøtet ber **Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd** om at en økumenisk og global misjonsforståelse får prege arbeidet med evangelisk-luthersk kirkeforståelse fram mot reformasjonsjubileet i 2017 (jf. KM-sak 12/2011) og arbeidet med ny kirkeordning
8. Kirkemøtet ber **Mellomkirkelig Råd** følge opp sin evaluering av samarbeidet med de tre nasjonale søsterkirkeavtalene med lutherske kirker i Brasil, Sør-Afrika og Jordan og Midtøsten. I denne sammenheng ber Kirkemøtet om at det vurderes om samarbeidet med disse tre kirkene kan knyttes tettere opp til SMM og andre samarbeidende organisasjoner og utdanningsinstitusjoner. Det bør også vurderes om menighetene skal utfordres til årlige ofringer til disse tre kirkene.

Saksorientering

Del 1 Innledning: Misjon i Den norske kirke

1.1 Kirkemøtets vedtak i 2005

I Den norske kirkes visjonsdokument heter det at kirken skal være en 'bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke'. På Kirkemøtet i 2005 var hovedtemaet 'En misjonerende kirke', og et hovedpoeng den gang var å vise hvorledes misjon er en *dimensjon* i alt kirken gjør. Misjon er ikke bare noe noen i kirken gjør, men noe vi alle i kirken *er*: Sendt til verden med evangeliet om Jesus Kristus i ord og handling, lokalt og globalt. Det er dette som ligger i begrepet '*misjonerende kirke*'. (Enkelte bruker også begrepet 'misjonal kirke').

Misjonsoppdraget er å gjøre mennesker til Jesu disipler (Matt 28,18-20). I dokumentene til Kirkemøtet 2005 utdypes dette oppdraget på flere måter:

- Misjon er å være kirke i møte med menneskenes dypeste spørsmål, lengsler og håp.
- Misjon er å utvide fellesskapet, lokalt og globalt.
- Misjon uttrykker det å krysse grenser og dele evangeliet om Guds kjærlighet i Jesus Kristus.

Sett i dette perspektivet blir misjon ikke bestemte handlinger og aktiviteter som kirken kan velge å gjøre, eller la være å gjøre. Likesom det er Guds vesen å gå innenfra og ut, er det kirkens vesen å krysse grenser for å dele tro. Grensene som krysses, er geografiske, religiøse, kulturelle, sosiale og generasjonsbestemte - og de går gjennom kirken selv som grenser mellom tro og vantro. Det er først og fremst denne identitet som uttrykkes gjennom å være en misjonerende kirke. Det misjonerende er et dynamisk element som må komme til uttrykk som en dimensjon i alt kirken gjør. Kirken bekjenner sin tro på Gud ved å dele og tjene. Både misjon og diakoni dreier seg om handlingsmønstre og aktiviteter som er misjonerende eller tjenende i sin intensjon. Kirken trenger slike tydelige handlingsmønstre for å utføre sitt oppdrag effektivt. Like nødvendig er det å diskutere hvilke konkrete aktiviteter og handlingsmønstre som til enhver tid best ivaretar kirkens misjon.

På Kirkemøtet i 2005 ble følgende understreket:

- misjon er å være sendt av den treenige Gud, Skaperen, Forløseren og Helliggjøreren
- misjon er hele kirkens sak, ikke bare et anliggende for særskilte organisasjoner
- misjon er alle kristnes ansvar, ikke bare en sak for yrkesmisjonærer
- misjon er en sak for alle kirker, ikke bare for kirkene i nord og vest
- misjon er noe kirken er, ikke bare noe den gjør gjennom avgrensede aktiviteter
- misjon har adresse til hele skaperverket, den er ikke bare sentrert om mennesket
- misjon er diakoni, ikke bare forkynnelse
- misjon er å formidle budskapet gjennom liturgi og ritualer, ikke bare ved ord
- alle er mottagere av misjon, ikke bare 'de ufrelste'

- misjon er at evangeliet møter og blir en del av kulturen (inkulturasjon), ikke å gi videre en fremmed kulturell pakke

Resultatet av Kirkemøtets behandling i 2005 var et vedtak som fokuserer både på glede og stolthet over misjonsoppdraget. Samtidig bekreftet man den viktige rollen misjonsorganisasjonene har spilt, og Kirkemøtet ville bygge videre på samarbeidet i regi av Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (SMM).

Kirkemøtet erkjente også at kirkens misjon har skapt sår som kaller på forsoning, og fra vårt eget land ble det henvist til Den norske kirkes historie overfor samer, kvener og tater. I lys av dette tegnet vedtaket kirkens misjon i gledens, forsoningens, medvandringens og solidaritetens tegn.

Vedtaket fra 2005 tydeliggjorde hvordan vi forstår misjon i vår kirke:

- ”1. Misjonens utgangspunkt er Guds kjærlighet i Jesus Kristus, ‘han som gav avkall på sitt eget og tok på seg en tjeners skikkelse’. Denne kjærligheten skal prege alt kirken gjør. Som en bekjennende, tjenende og åpen kirke skal den dele det gode budskapet om Guds frelse i Jesus Kristus med alle og slik være en misjonerende kirke. Sammen med hele den verdensvide kirke deler vi budskapet gjennom dialog, forkynnelse, fortelling og nærvær. Alle har noe å bidra med og noe å motta i misjon.
2. Kirken i Norge er selv et resultat av at kristen tro og gudstjeneste ble brakt til oss. Kirkemøtet ser med takknemlighet på alle som er delaktige i evangeliets gang fra Jerusalem, til vårt eget land og videre til andre folk. Kirkemøtet er stolte av det byggende arbeid som gjøres i menighetene for å dele evangeliet i lokalsamfunnet og inkludere alle mennesker i menighetens fellesskap. Vi gir anerkjennelse til det arbeidet ungdomsledere gjør. Kirkemøtet er glad for den enkelte troende som ønsker å dele evangeliet med andre og uttrykker sin støtte til den som kjenner seg alene med sin tro.
Kirkemøtet anerkjenner og takker misjonsorganisasjonene for deres innsats for å dele evangeliet på tvers av land og kontinenter. Gjennom dette arbeidet er mange mennesker kommet til tro, blitt myndiggjort og satt fri. Ved å bidra til å bygge opp skole og helsevesen, utvikle skriftspråk og forbedre de sosiale forholdene har misjon vært med på å styrke lokale kulturer.
Kirkemøtet bekrefter sin dype samhørighet med de kirker som har vokst fram der Gud har skapt tro gjennom evangeliet. I møtet med den verdensvide kirke erfarer vi glede og inspirasjon i vår tro og tjeneste.
3. Kirkemøtet erkjenner at mange mennesker både i Norge og i andre land bærer sår fra deres møte med kirkens misjonsvirksomhet. Kirken har bidratt til å binde mennesker i stedet for å sette dem fri, fratatt dem deres myndighet og selvrespekt og deltatt i undertrykkelse av lokale kulturer. Som del av et skadet skaperverk, lengter vi etter helbredelse, forsoning, rettferdighet og fellesskap.

Forsonet med Gud utfordres kirken til å skape forsoning. Dette gjelder både forsoning mellom enkeltmennesker og mellom grupper som bærer på sår. Samenes, kvenenes og taternes historie er en særlig utfordring for kirken.

Kirkemøtet støtter samisk kirkelivs arbeid med forholdet mellom evangelium og kultur og oppfordrer til fortsatt arbeid med dette. Kirkemøtet vil oppfordre misjonsorganisasjonene og de læstadianske forsamlingene til å ta del i denne tenkningen og disse erfaringene.”

(Utdrag av vedtak i KM-sak 5/05. Hele vedtaket finnes på kirken.no³.)

Saken i 2012 vil videreføre sentrale poeng i vedtaket fra 2005 og peke særlig på utviklingstrekk som er blitt forsterket de senere år. Det foregår en global prosess, hvor det *misjonale som dimensjon* og *misjon som identitet* styrkes i kirkenes selvforståelse. Dette spilles ut gjennom hele kirkens aktivitetsfelt. Det henger igjen sammen med en økende bevissthet om at evangeliet kommer til oss utenfra. Vi er alle mottakere av Guds gave, evangeliet. Det er Gud som er subjekt for misjon. Derfor stilles alle mennesker prinsipielt på lik linje. Vi blir stilt under Guds tiltale som både avslører og oppreiser; og vi blir alle utfordret til et liv i etterfølgelse og tro. Derfor er all misjon Guds misjon, '*Missio Dei*'. En tydeliggjøring av dette styrker vår forståelse av å tilhøre en *global kirke* og svekker forestillinger om 'vi' som sendere av evangeliet og 'de andre' som mottakere.

1.2 Ungdommens Kirkemøtet i 2010

Ungdommens Kirkemøtet i 2010 satte misjon på dagsordenen med oppfordringen 'Kom, og gå!' Bakgrunnen for at saken ble reist, var både at den nye planen for Trosopplæring (vedtatt på KM 09) understreker at 'Barn og unge må få mulighet til å ta del i kirkens sendelse til verden ved å se og erfare at kirken og de selv er en del av et globalt fellesskap med et verdensvidt oppdrag.' Også UKM ønsket å fokusere på misjon i 2010, hundre år etter den store misjonskonferansen i Edinburgh.

I sakspapiret heter det innledningsvis at

”Misjon er i vårt norske samfunn noe som ofte møter motstand. Noe av motstanden bunner i evangeliets utfordrende karakter og kan ikke fjernes. Dette handler for eksempel om Jesu universelle og unike posisjon i forholdet mellom Gud og mennesker jfr. Joh.14.6: 'Jeg er veien sannheten og livet. Ingen kommer til Far uten ved meg '. Mye av motstanden er derimot fordommer som bunner i liten kunnskap om hva misjon i dag egentlig er. Vi trenger derfor både som kirke og samfunn folkeopplysning på dette området” (UKM-sak 3/2010).

UKM (sak 03/10) kom bl.a. med disse to oppfordringene:

”UKM oppfordrer menighetene og bispedømmene til å legge til rette for arenaer der man kan bli tryggere på egen tro og lære mer om misjon.

---

³ <http://www.kirken.no/?event=DoLink&NodeID=22505>

UKM oppfordrer alle til misjon. Dette må skje på en respektfull og likeverdig måte. Vi kan være tydelige på eget ståsted uten å presse oss på andre.” (Hele vedtaket finnes på kirken.no) ⁴

Ungdommens Kirkemøtet peker her på svært viktige forhold, nemlig hvordan vi formidler misjonsoppdraget videre til kommende generasjoner, og hvorledes vi kommuniserer om misjon. Ønsket om å formidle kunnskap om hvorledes misjon drives i dag, er en viktig grunn til at misjon settes på dagsordenen på Kirkemøtet i 2012. Kirken er ikke alene om å drive misjon, det gjør også andre tros- og livssynssamfunn. Det er helt legitimt å fortelle andre mennesker om ens egen overbevisning så fremt dette skjer i respekt for andres tro. Misjon må sees i sammenheng med religions – og ytringsfriheten. Derfor henger misjonsarbeidet nært sammen med arbeidet for å sikre disse friheter og å arbeide - ikke bare for forfulgte kristne - men for alle som forfølges for sin tros skyld. Ved å synliggjøre disse sammenhengene kan man imøtegå gamle fordommer om at misjon handler om å påtvinge andre vårt livssyn uten respekt for deres kultur og tro. Skal ungdom oppfordres til frimodig misjonstjeneste, må de kunne være helt trygge på at det arbeidet de går inn i, drives i tråd med etiske retningslinjer for misjon og i respekt for andres trosfrihet.

Svært mange av dagens unge vokser opp i flerkulturelle lokalsamfunn, og de har naboer, skole- og studiekamerater og venner som tilhører andre religioner enn den kristne. De forholder seg til en globalisert virkelighet både i fritid og utdanning, og mange er svært reisevante og beveger seg i ulike kulturer. Dette gjør at kunnskap om egen tro, om hva den Den norske kirke lærer og om hvorledes en fører dialog med mennesker med annen tro, aktualiseres. UKM etterspør hvordan ungdom kan bli trygge på eget ståsted uten å presse sin tro på andre. Disse forhold beskrives nærmere i del 4 i saksorienteringen.

Trygghet på egen identitet og i samspill med andre i en globalisert og multikulturell hverdag er sentrale tema også i Kirkemøtesaken 'Myndig tru – mangfoldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18-30 år' (KM-sak 05/09). Ungdom vet selv best hvorledes misjonsoppdraget kan kommuniseres til dagens unge og til neste generasjon. De kjenner språk- og uttrykksformer som fungerer i dagens ungdomsmiljøer, og som kan tenne nye for misjon. Derfor er det avgjørende viktig at misjon ikke bare er et tema i trosopplæringen, men at ungdommens misjonsengasjement får utfolde seg også i gudstjenestelivet, diakoniarbeidet og menighetens kulturliv. Mange unge er engasjert i solidaritetsarbeid, miljøspørsmål og politikk, og de har opplevd andre kulturer bl.a. gjennom reiser og utenlandsstudier. Den kompetansen de opparbeider seg gjennom dette, er en veldig viktig ressurs i menighetens misjonsarbeid. Ungdommen må få være med å legge premisser for menighetenes misjonsforståelse og engasjement. Deres evne til å stille nye spørsmål til tradisjonell praksis, deres pågangsmot og kreativitet må få utfolde seg om misjonsoppdraget ikke skal stanse opp med den generasjonen som nå nærmer seg alderdommen.

1.3 Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM)

4

I 2000 vedtok Kirkemøtet å opprette SMM som et praktisk redskap for samarbeidet mellom Den norske kirke og misjonsorganisasjonene som ser seg selv som en del av kirkens misjonsarbeid⁵. SMM er et praktisk og gjensidig forpliktende samarbeid mellom Den norske kirke og de seks organisasjonene Det Norske Misjonsselskap, Den Norske Israelmisjon, Normisjon, Areopagos, Misjonsalliansen og Himalpartner.

Det overordnede målet med SMM er at misjon skal komme hjem til menighetene i tredobbel forstand:

- Menighetene skal gjennom SMM få hjelp til å organisere og integrere sitt globale engasjement for misjon på en overkommelig måte, og få dette engasjementet næret og styrket gjennom ansvarlige avtaler som både beriker og utfordrer hele menigheten.
- Misjonsavtalene er også viktige som plattform for de enkelte menighetslemmers globale og lokale misjonsengasjement gjennom SMM-organisasjonene.
- Menighetene skal gjennom SMM-samarbeidet oppleve en voksende erkjennelse av at å være menighet er å være misjonerende, dvs. 'Vitne om Jesus Kristus lokalt og globalt sammen med den verdensvide kirke'.

SMM har nå fungert en del år, og det er nyttig for Kirkemøtet å få del i de erfaringer en har gjort seg. Siden Kirkemøtet i 2005 har SMM blitt videreutviklet og har nå bl.a. resultert i at ca. 970 av landets 1.300 menigheter har et forpliktende misjonsengasjement konkretisert i prosjektavtaler. SMM har vært viktig for å alminneliggjøre misjon i menighetene. På bispedømmeplan er det fortsatt SMM-samarbeid med misjonskonsulenter/rådgivere og regionale råd i nesten alle bispedømmer. På nasjonalt plan samles rådet jevnlig med de seks misjonsorganisasjonenes generalsekretærer og MKRs generalsekretær og direktør i KR som faste medlemmer. SMM har nylig vedtatt en ny strategi for de neste årene, og samarbeidet drøftes kontinuerlig i SMMs nasjonale råd.

Økonomisk har misjonsrådgiverne og daglig leder i SMM blitt dekket 50/50 av Den norske kirke og organisasjonene. Bispedømmene har hatt kr 100 000 hver i OVF-midler øremerket dette. Dette beløpet har imidlertid ikke blitt oppjustert i forhold til prisstigning. Det er behov for at bispedømmene oppjusterer sine bidrag for å sikre kontinuiteten i disse stillingene.

1.4 Annet samarbeid

I tillegg til - eller i stedet for - SMM har mange menigheter inngått samarbeidsavtaler enten med andre landsdekkende (misjons)organisasjoner eller, langt oftere, med enkeltprosjekter med lokal forankring og engasjement. Det er viktig å anerkjenne at det finnes mange flere misjonsorganisasjoner enn dem som er med i SMM, og mange menigheter samarbeider med disse på en utmerket måte. Lokalt engasjement er også positivt. Samtidig representerer det alltid en utfordring: Et lokalt engasjement er sårbart for personendringer, og vanskeliggjør nødvendig faglig forankring av sider ved prosjektarbeidet.

---

⁵ KM sak 12/00

En del menigheter har inngått vennskapsmenighetsrelasjoner. Noen av disse er en utvidelse av samarbeid som har oppstått gjennom misjonsprosjekt. Kjernen i vennsksarbeidet er gjensidig og likeverdig utveksling, gjennom post og kanskje over internett, og gjennom besøk. Gjennom personlig kontakt med mennesker i andre deler av verden skapes forståelse og respekt. Kjennskapet til andres levevis øker, og mange får hjelp til å sette et kritisk blikk på vår egen kultur. Mange steder inngår menighetens kontakt i et større lokalt samarbeid, der skolen holder kontakt med en skole, kommunen med vennskskommunen, idrettslaget med idrettsgrupper på vennsksstedet og så videre. Vennsksmenigheter er et stort tema i seg selv som ikke tas opp i denne kirkemøtesaken, men som absolutt er en viktig del av menighetenes arbeid med misjon og globalt kirkesamarbeid.⁶

1.5 Søsterkirkene

På nasjonalt nivå har Den norske kirke inngått samarbeidsavtaler med Den evangeliske lutherske kirke i Brasil (IECLB) og Sør-Afrika (ELCSA). Begge disse kirkene har bakgrunn i arbeidet til bl.a. Det Norske Misjonsselskap og Kirkens Nødhjelp. I Sør-Afrika har vi også en lang historie i forhold til ELCSA gjennom Mellomkirkelig råds og Kirkens Nødhjelps solidaritetsarbeid i kampen mot apartheid. For begge disse kirkene gjelder det at de nasjonale avtalene med Den norske kirke må sees som uttrykk for et ønske om å videreføre misjonsarbeidet til å bli et samarbeid mellom selvstendige og likeverdige kirker. I Midtøsten har Den norske kirke en særlig relasjon til Den evangeliske lutherske kirken i Jordan og Det hellige land (ELCHL). Denne kontakten har sammenheng med Den norske kirkes engasjement i Midtøsten og samarbeidet med Det lutherske verdensforbund i regionen. Mellomkirkelig råd ivaretar kontakten med disse tre kirkene, og de har alle fått noe økonomiske støtte gjennom OVF-midler i størrelsesordenen kr 100.000 pr. kirke. Pr. i dag støttes diakonalt arbeid i Brasil, ledertrening i Sør-Afrika og et kvinneprosjekt i Midtøsten.

Mellomkirkelig råd evaluerte på sitt møte i november 2011 (sak XX/2011) samarbeidet med søsterkirkene og ..... Skrives etter møtet.

Del 2 Misjon i en verden i endring

2.1 Endringer i det globale kirkelige landskap.

Det har i de siste årene skjedd en dramatisk endring hvor det kristne tyngdepunktet i verden har forskjøvet seg fra nord og vest til sør og øst. Tre fjerdedeler av verdens kristne befinner seg nå i det såkalt globale sør (Asia, Afrika og Sør-Amerika). Dette utfordrer våre tradisjonelle forestillinger om kristendom som vestlig kultur, for ikke å si våre 'norske verdier'.

---

⁶ Kirkens Nord-Sør Informasjon (KUI) har i samarbeid med SMM utgitt et nytt hefte "DU VERDEN!" - et veiledningshefte for vennsksamarbeid i menigheter. Det kan bestilles hos KUI eller lastes ned:
http://www.kui.no/doc//vennsksamarbeid/Vennsksamarbeid_TRYKK.pdf

I en stadig mer globalisert virkelighet er dette noe vi må forholde oss til som menighet og kirke også i Norge. *Aftenpostens* førstesideoppslag 1. feb. 2011 handlet om at om at fire av ti aktive kristne i Oslo har innvandrerbakgrunn, og at det hver uke gjennomføres gudstjenester på 35 språk. Dette synliggjør at også kirkene i Norge tilhører en et globalt kirkefellesskap – ikke bare ved å være del av kirken 'der ute', men ved at dens representanter nå bor midt i blant oss her hjemme. Mange menigheter opplever det som en berikelse å ha fått nye kristne innvandrere, samtidig som det reises en rekke nye problemstillinger om hvorledes kristne innvandrere skal integreres i kirkene i Norge. Dette utfordrer også vårt nasjonale økumeniske samarbeid. Dette var tema da Kirkemøtet i 2008 behandlet saken 'Kristne innvandrere og menighetene i Norge'. (KM 07/09)

Her skal det komme en faktarute med oppdatert statistikk

De siste tiårene har det internasjonale økumeniske landskapet også gjennomgått store endringer, og denne tendensen er bare forsterket de siste årene. De historiske kirkenes monopol er borte, og de historiske kirkesamfunnene organisert gjennom KV representerer i dag mellom en fjerdedel og en tredjedel av verdens kristne. De historiske folkekirkenes posisjon er betydelig svekket, særlig i Europa, men det er en religiøs vekst i deler av den ortodokse verden etter kommunismens fall. Samtidig er det en økende forståelse for religionenes rolle som verdiformidlere, endrings- og påvirkningsagenter. Evangelikale og pentekostale bevegelser har opplevd en sterk vekst i deler av verden. I en rekke land spiller disse også en frigjørende rolle for undertrykte grupper.

Samtidig har man den siste tida opplevd en historisk tilnærming mellom ulike kirkelige tradisjoner. Motsetningen mellom den evangelikale bevegelsen - særlig representert ved Lausanne og World Evangelical Alliance, og den økumeniske bevegelsen - særlig representert ved Kirkenes Verdensråd (KV), er betydelig svekket. Vi ser nå at det sosiale anliggende som lenge har vært et kjennetegn ved KV, langt på vei blir fanget opp og tatt på alvor av evangelikale bevegelser. Samtidig er temaer som misjon og evangelisering kommet tilbake med styrke i de historiske kirkene og i KV.

Det er opprettet løpende kontakt mellom KV og Den Evangeliske Allianse, og begge samarbeider med Den romersk-katolske kirken. Det faktum at KVs nye generalsekretær, Olav Fykse Tveit, holdt en av åpningstalene ved den tredje Lausanne-konferansen i Cape Town 2010, og at lederen for World Evangelical Alliance deltok med en hilsen på KVs siste sentralkomitémøte i februar 2011, er konkrete tegn på denne tilnærmingen.

Under Edinburgh-markeringen i 2010 kom disse tilnærmingene klart til syne, og det ble tydeliggjort at den globale kirke står sammen i misjonsoppdraget. Samtidig er det tradisjonelle mønsteret hvor kun kirker i Vesten sender ut misjonærer til andre deler av verden, historie. I dag drives misjon fram og tilbake i alle himmelretninger med den globale kirke som aktør. Dette gjør at de tradisjonelle innvendingene om at misjon kun er vestlig kulturimperialisme, ikke lenger relevant. Misjon i dag er utveksling av kultur og

teologi på kryss og tvers. Det medfører berikelse, men også nødvendig nyorientering og i blant også konflikter.

2.2 Luthersk misjonsforståelse

Den norske kirke tilhører et verdensvidt luthersk kirkefelleskap gjennom medlemskapet i LVF som representerer ca. 70 millioner lutheranere over store deler av verden. Misjonsorganisasjonene har lang tradisjon for et nært samarbeid med LVF, også fordi mange av de samarbeidende kirkene ute er medlemmer i LVF. Disse organisasjonene er invitert til å delta i Den norske nasjonalkomit  for LVF sammen med Den Evangelisk Lutherske Frikirke som også er LVF-medlem.

LVF har arbeidet mye med misjon de senere årene og har bl.a. gitt ut *'Mission in context'* som er et godt ressursdokument om en holistisk misjonsforståelse ut fra luthersk teologi. De tre nøkkelbegrepene er forvandling, forsoning, myndiggjøring (empowerment, transformation, reconciliation), som for øvrig også går igjen i et tilsvarende dokument *'Diakoni in Context'*. Begge dokumentene er nylig oversatt til norsk.

En r d tråd i LVFs misjonstenkning er sammenhengen mellom misjon og diakoni.

.....

LVFs r d vedtok i juni 2011 en ny strategi for organisasjonen fram mot reformasjonsjubileet i 2017 hvor misjon og evangelisering har en framtreddende plass, og hvor sammenhengen mellom misjon og diakoni tydeliggjøres. LVFs nye strategi foreligger enn  ikke i endelig form i det sakspapiret skrives. Dette avsnittet skal derfor skrives senere.

Hva andre lutherske kirker tenker og praktiserer når det gjelder misjon, har også stor relevans for Den norske kirkes identitet som en luthersk folkekirke. Med den økende globaliseringen er det enda viktigere enn før at vi ser sammenhengen mellom det lokale og det globale. Alle de omsorgsfulle kondolansene og hilsenene fra våre internasjonale partnere etter katastrofen 22.07.2011 viste på en rørende m te hvor godt det er å bli sett og omsluttet av omtanke og forbønn fra trossøsken verden over. Denne gangen var vi i mottakerrollen, og det sier oss noe om vårt ansvar når andre er i nød.

Kirkens Nødhjelp er vår kirkes viktigste aktør i internasjonal diakoni. Gjennom KN deltar Den norske kirke i et økumenisk samarbeid både her hjemme og ute. KN samarbeider nært både med KV og LVF og bringer gjennom dette viktige globale og økumenisk impulser både fra og til Den norske kirke. Det samme gjør misjonsorganisasjonene gjennom sitt omfattende bistandsarbeid. Diskusjonene om forholdet mellom misjon, bistand og utvikling har pågått i årtier. Nylig initierte utviklingsminister Erik Solheim et prosjekt om denne tematikken. Prosjektet som ledes av Oslosenteret for fred og menneskerettigheter, arrangerte et folkemøte om misjon og utvikling i Stavanger i oktober 2011.

Det kan være relevant å bringe noe herfra inn i KM-saken.

2.3 Edinburgh 2010

I 1910 ble det holdt en misjonskonferanse i Edinburgh som satte dype spor i verdens misjons- og kirkeliv. Konferansen som var dominert av vestlige menn, var utgangspunktet for opprettelsen av både Kirkenes Verdensråd i 1948 og Lausannebevegelsen i 1974. Begge disse bevegelsene (populært kalt kirkeøkumenikk og allianseøkumenikk) har da også feiret 100-årsjubileum med verdensomspennende konferanser i 2010.

Bak *Edinburgh 2010* stod et råd med deltakelse fra så å si alle kristne tradisjoner og konfesjoner. Hundreårsmarkeringen ble en anledning til å trekke opp nye linjer for misjon og økumenikk i det 21. århundre, og denne gangen avspeilte representasjonen fra kristne i Sør at tyngdepunktet i den globale kirke har flyttet seg siden 1910. Det har vært konferanser og studieprosesser i flere land i tillegg til en hovedmarkering i Edinburgh. Her var det begrenset deltakelse, og fra norsk side deltok biskop Ole Christian Kvarme. Møtet vedtok en felles uttalelse, *A Common Call*. Lausannebevegelsen arrangerte i tillegg en stor konferanse, Lausanne III, i Cape Town i Sør-Afrika med 4000 delegater fra 200 land. Her deltok en stor delegasjon av norske kirke- og misjonsledere, organisert av Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (NORME). Dette møtet resulterte i *The Cape Town Commitment*. Begge dokumentene er vedlagt i norsk oversettelse.⁷

Feiringen av 100 år for misjonsmøtet i Edinburgh ga en anledning til en kritisk og begeistret markering av kirkens globale karakter. Feiringen hadde flere elementer:

- Glede over at den globale kirke står sammen om misjonsoppdraget. Det er en økende erkjennelse og bevissthet om at lokale menigheter alltid er en del av den globale kirke.
- Takknemlighet for evangeliet som en gave som kom til oss utenfra, og over at noen bar budskapet til våre breddegrader.
- Fortsatt utfordring til å dele evangeliet som godt nytt med mennesker over hele verden, og utfordring til enkeltmennesker om å være redskaper i den prosessen,

På den andre siden ble også tvetydigheten i misjonsvirksomheten påpekt. Også her, som i all menneskelig aktivitet, blandes motiver og rett og urett:

- Misjon har gjennom sin historie blitt fristet til å inngå kompromisser og samarbeid med makthavere, med den fare for undertrykkelse og urett som ligger i det.
- Sensitiviteten for andres kulturelle ytringer har ofte vært mangelfull.
- Misjon og makt kan på samme måte som kirke og makt koples sammen på en etisk problematisk måte, og det har skjedd en rekke ganger.

---

⁷ Kvarme har oppsummert Edinburg-konferansen i 'Epokeskifte i misjonen: Edinburg 2010' XXXXXXXX. Norsk oppsummering av Cape Town-konferansen finnes i R. Ekenes, T. Engelsviken, K. Jørgensen og Rolf Kjode (red): *Misjon til forandring – refleksjoner og visjoner fra Lausanne III*, Hermon, 2011

Feiringer av Edinburgh 1910 har bidratt til å sette misjon på dagsordenen. Men mer enn det: Den satte ikke misjon på dagsorden som en ekstern handling utført av noen andre, men som en del av selve kjernevirksomheten som vi som kirke står midt oppe i, i vår hverdag.

2.4 Den norske Edinburgh-markeringen

Den norske Edinburgh 2010-markeringen søkte å la linjene fra den evangelikale og økumeniske bevegelse løpe sammen i en felles konferanse *Misjon til forandring* i Storsalen i Oslo. Bak arrangementet sto Norges Kristne Råd, NORME, SMM, Areopagos, Egedeinstituttet og Mellomkirkelig råd. Konferansen var fulltegnet med nærmere 300 delegater som representerte et meget bredt spekter av kirker og organisasjoner.

Hovedfokus var en evaluering av norsk misjon og kirkens rolle i denne. Til dette hadde man invitert et team av misjonsforskere og praktikere fra våre samarbeidskirker i Sør, det såkalte Sør-teamet. Tanken bak denne evalueringen var å snu perspektivet: I 1910 var det fra Vesten til resten, og så å si ingen fra Afrika, Asia og Latin-Amerika var representert på Edinburgh-konferansen. I dag er det nettopp i disse områdene at kirkene vokser, og hvor 3/4 av verdens kristenhet befinner seg. Derfor ønsket man å lytte til hva disse hadde å si, for sammen å nå dypere ned og videre ut. En del opplevde at det ble for mye fokus på norsk kirkeliv istedenfor misjonsarbeidet ute. Samtidig bør kanskje det faktum at Sør-teamet valgte denne vektleggingen få oss til å reflektere litt over sammenhengen mellom kirke og misjon i vår nye globale situasjon. Teamet rettet fokus nettopp mot en integrert relasjon mellom kirke og misjon. Rapporten fra konferansen er vedlagt.

I tillegg til denne konferansen har utvalget for Edinburgh-markeringen i Norge også bidratt med en studie hvor unge misjonsteologer reflekterer over misjon i vår tid.⁸

Del 3 Ny misjonsteologi og praksis utfordrer Den norske kirke

Alle nevnte forhold har ført til endringer i internasjonal misjonsteologi som gir Den norske kirke nye utfordringer. De fleste av disse er ikke nye i den forstand at de ikke var merkbare også da Kirkemøtet sist drøftet misjon i 2005. Men det som har skjedd siden den gang, er at enkelte utviklingstrekk er blitt sterkere og således tydeligere. Enkelte bruker begrepet 'paradigmeskifte' om det som har skjedd i internasjonal misjon de senere tiår.⁹ Kort sagt dreier dette seg om at misjon tidligere stort sett ble betraktet som vestlige misjonsorganisasjoners virksomhet i andre deler i verden. I dag ser vi en dypere erkjennelse av at misjon er hele den globale kirkes felles oppdrag, og at misjon er en *dimensjon* ved kirkens virksomhet. Misjon er ikke bare konkrete aktiviteter, men handler om hva det vil si å være en kirke som har fått i oppdrag å forvalte og videreformidle

---

⁸ 11 unge misjonsteologer bidrar med artikler til en antologi som utgis i den internasjonale Edinburgh 2010-serien i 2011.

⁹ David Bosch, 1991, *Transforming Mission* XXXXX er et sentralt bidrag til å forstå dette paradigmeskiftet.

evangeliet i ord og handling lokalt og globalt. Vi skal utdype noe mer enkelte trekk ved denne misjonsforståelsen.

3.1 Guds misjon - Missio Dei

Begrepet Missio Dei ble løftet fram så tidlig som på konferanse til det Internasjonale Misjonsråd i 1952 i Willingen, Tyskland. Begrepet fokuserer på at misjon først og sist er den treenige Guds prosjekt, og ikke menneskers. Gud sendte Sønnen, og den korsfestede og oppstandne sendte så sine disipler idet han gav dem Den hellige ånd (Jf. Joh 20,21-22). På denne måten fikk kirken et globalt oppdrag hvor målet er Guds rike. Fra en side sett er dette selvfølgelig, men på den annen side er dette perspektivet både frigjørende og nødvendig for å sette saken i rett perspektiv. Det faktum at det dreier seg om *Guds* misjon og ikke vår, er bl.a. viktig for ikke å forveksle sann kristen misjon med kulturimperialisme. Alle kulturer og mennesker står på lik linje under vår felles Skaper og Frelser. Alle kulturer har både 'gudvillede' elementer og sider som trenger Guds korreksjon. På bakgrunn av dette og ut ifra dagens situasjon hvor kristne fellesskap finnes i så å si hele verden, blir misjon naturlig et felles oppdrag for hele den verdensvide kirke - ikke 'fra Vesten til resten' men 'fra alle steder og til alle'.

Som troens fellesskap er vi kalt til misjon fra alle steder til alle steder. Det er med glede vi hører kallet til å berike hverandre i vårt vitnesbyrd i ord og gjerning - på gater, marker, i kontorer, hjem og skole, idet vi tilbyr forsoning, viser kjærlighet, demonstrerer nåde og taler sant (*A Common Call*, pkt.7).

3.2 Holistisk (helhetlig) misjon

Misjon står som tidligere nevnt tydelig på dagsordenen også i de økumeniske organisasjoner, og det er i dag stor enighet om en helhetlig eller holistisk misjonsforståelse. Dvs. en forståelse av misjon som både forkynnelse og diakoni, det å dele evangeliet om Jesus Kristus i både ord og handling. Det handler altså ikke bare om evangelisering eller forkynnelse, og heller ikke bare om diakoni. Men nettopp begge deler, fordi dette hører uløselig og organisk sammen slik det også gjorde det i Jesu eget liv. Misjon handler om Guds sendelse til verden. Guds sendelse var nettopp Ordet som ble kjød. Gud kom til oss ikke bare som ord, men som et helt menneske i kjøtt og blod. På samme måte sendes vi som kirke til verden med både Guds livgivende ord og praktisk nestekjærlighet. Disse to sidene ved Guds misjon må ikke spilles ut mot hverandre, men snarere understøtte og bekrefte hverandre som to sider av samme sak.

En slik helhetlig forståelse korresponderer også med det samarbeidet om misjon som Den norske kirke er involvert i gjennom SMM-organisasjonene og ulike søsterkirker i over 30 land i alle verdensdeler. Her inngår diakonale prosjekter, ledertrening, undervisning, gudstjenestefeiring med mer, i den samme kristne sammenheng. Skillet mellom forkynnelse og diakoni er på mange måter en vestlig konstruksjon som er fremmed for våre partnere i andre steder av verden.

Som vi tidligere har vært inne på, har Det lutherske verdensforbund spilt en betydelig rolle i å utvikle den teologiske forståelsen av sammenhengen mellom misjon og diakoni, og vi gjenfinner denne også i *Plan for Diakoni* i Den norske kirke.

Helhetlig misjon vil naturlig også inkludere hele Guds skaperverk slik det sies i fellesuttalelsen fra Edinburgh 2010:

”Vi kjenner Helligånden som blåser over verden hvor han vil, som gjenoppretter broen til skapelsen og som bringer autentisk liv. Han kaller oss til å bli et medlidende og helende fellesskap hvor unge aktivt deltar i misjon og hvor kvinner og menn deler makt og ansvar likt, hvor det er en ny brann for rettferdighet, fred og for beskyttelse av miljøet, og hvor en fornyet liturgi gjenspeiler skaperens og skapelsens skjønnhet” (*A Common Call*, pkt. 3).

3.3. Enhet i Guds misjon – misjon og økumenikk

Vi utfordres til å by hverandre velkommen i all vår forskjellighet, til å bekrefte at vi i dåpen blir gjort til lemmer på Kristi ene legeme, og til å erkjenne vårt behov for gjensidighet, partnerskap, samarbeid og til å skape nettverk i misjon slik at verden kan komme til tro (*A Common Call*, pkt.8).

Det er som sagt nå stor grad av enighet om at misjon er den globale kirkes felles oppdrag. Det er også bred enighet i både evangelikale og økumeniske sammenhenger om at kirken må holde fram 'the uniqueness of Christ' - Kristi enestående rolle. Det vil imidlertid være noe ulike oppfatninger om hvor absolutt man skal forstå 'the uniqueness of Christ'. Noen vil hevde at det ikke kan finnes noen annen frelsesvei uansett. Andre vil holde muligheten åpen for at Gud i sin allmakt også kan ha andre veier til seg. Det vil likevel være betydelig enighet om at den eneste veien til Gud vi som kirke kan peke på, er Kristus.¹⁰ Dette er også på linje med det som står i MKRs retningslinjer for religionsdialog: 'Vi kjenner ingen annen vei til frelse enn Jesus Kristus, men vi kan heller ikke sette grenser for Guds frelsende gjerning.'

Her hjemme i Norge ble norsk kirke og misjon imidlertid utfordret av Sør-teamet til å arbeide for større enhet, slik Jesus Kristus og Faderen er ett, og slik enheten er en forutsetning for at verden skal tro (Joh 17,17). Teamet merket seg det flotte mangfoldet av kristne kirker og organisasjoner i Norge, men også potensialet for mer samarbeid og samordning istedenfor konkurranse. De fremhevet også nødvendigheten av å lære fra andre kristne grupper/kirker og deres misjonsengasjement. 'Å dele er ikke bare å gi, men også å motta', er en holdning som har blitt gjentatt fra mange hold.

En av de viktigste og mest konkrete utfordringene Sør-teamet gav til misjonsorganisasjonene, var at indrekkelig splittelse og mangel på samarbeid og koordinering tas med til samarbeidslandene. Dette er noe både kirken og organisasjonene bør merke seg, også sett i lys av arbeidet med 'Å være evangelisk-luthersk kirke i dag'. I hvilken grad bør det for eksempel være et mål å starte eller opprettholde egne lutherske menigheter der det allerede eksisterer andre kirker?

3.4 Misjon og migrasjon

---

¹⁰ Jfr. uttalelsen fra KVs misjonskonferanse i San Antonio 1989

Migrasjon er historisk sett og også i dag en av de viktigste faktorene i misjon. Organisert misjon må lære å se sine begrensninger. Kirken har vokst ved misjonsarbeid, men like mye gjennom mennesker som har flyttet på seg, og tatt troen med seg når de flyttet. Vi utfordres i vår kirke i dag av migrasjon, på flere måter:

- Behov for respektfull dialog med mennesker av annen tro i vår nærhet, uten at det skal få vår glede over å dele evangeliet til å forstumme (misjon er glede).
- Behov for å arbeide med integrering av kristne søsken i vårt store fellesskap, og for å finne ordninger som skaper fellesskap samtidig som det respekterer ulikheter.

Den store svenske misjonsteologen Bengt Sundkler hevdet ofte: Den første misjonæren var aldri først! Dette sa han både som et uttrykk for en teologisk overbevisning, og som et uttrykk for sin erfaring gjennom historiske studier av kristendommens framvekst, særlig i Afrika: Det hadde alltid vært en handelsreisende eller en vandrør som hadde båret med seg sin tro, og praktisert den.

I dagens situasjon spiller migrasjon en stor rolle. Migranter utfordrer den lokale og den global kirke gjennom sin rolle som endringsagenter, som ivrige vitner om Kristus – og de utfordrer kirken til etisk refleksjon og moralsk handling i møte med etnisk og religiøst mangfold: Ikke minst utfordres de historiske kirkenes nasjonalkirkelige identitet.

Mangelen på kontakt/samarbeid med de mange migrantmenighetene i Norge (særlig i Oslo og de store byene) ble også bemerket av teamet fra sør. De så dette som et potensial til fornyelse hvis de får bidra med sin egenart inn i Den norske kirke. Dette går rett inn i Kirkemøtesaken fra 2009 om inkludering av innvandrere i våre menigheter og oppfølgingen av denne. Flere migrantmenigheter har i dag en visjon om også å inspirere til fornyelse innen menigheter i Norge. Migrantmenigheter søker kontakt og spør etter hjelp til å utruste sine medlemmer til misjon i Norge. Her har vi en utfordring som det stort sett bare er frikirkene som har tatt opp foreløpig. Ønsker vi å gjøre noe med det? Eller vil vi forbli en etnisk norsk kirke? Det er samtidig viktig at møtet med migrantmenigheter også er preget av kritisk dialog slik at vi gjensidig kan forbedre hverandre.

3.4 Misjon som forsoning

Misjon som forsoning var et sentralt tema i Kirkemøtesaken i 2005, og som nevnt er forsoning også et sentralt begrep i LVFs misjonsteologi. Også under Edinburgh-markeringene, ikke minst på Cape Town-konferansen, var det fokus på misjon som forsoning. Forsoning brukt i sammenheng med misjon er et tvetydig begrep som handler om ulike ting.

- På den ene side handler det om at misjon er forkynnelse av forsoningen i Kristus, det vil si det handler om frelsesforståelse og relasjonen mellom den treenige Gud, menneskene og skaperverket.
- På den annen side brukes forsoning også om relasjonen mellom misjonærene og de kirker og land de representerer, og de som var (og er) objekter for vestlig

misjonsvirksomhet. Her dreier det seg ofte om å lege sår skapt av ulike maktrelasjoner mellom Nord og Sør, mellom misjonærene og lokale kristne. Dette vikles ofte inn i generelle problemstillinger knyttet til imperialisme og paternalisme. Hos oss er dette også relevant i forbindelse med sår fornorskningspolitikken skapte i forhold til samer, kvener og tatere.

Her skal vi begrense oss til problemstillinger som ble reist av Sør-teamet under Edinburgh-konferansen i Oslo. I forhold til den sammensatte misjonshistorien hevdet teamet fra sør at misjonærene også stod sammen med de kolonialiserte og konfronterte kolonimakten. De mente likevel at negativ bagasje bør løftes frem og bearbejdes, slik at vi kan legge det bak oss og gå videre sammen. Det ble i den forbindelse reist spørsmål ved om 'de helliges samfunn', fellesskapet av de troende, også innebærer at vi kan ta del i et ansvar for ugjerninger utført av andre.

Dette handler også om prosesser som fremmer forsoning mellom mennesker av ulik religion, mellom ulike kirkesamfunn og mellom mennesket og skaperverket. Helt konkret utfordret teamet norske kristne til å reflektere over behovet for å ta initiativ til en global forsoningsprosess etter århundrer med slavehandel og rasisme. Sør-teamet utfordret slik:

En samlet norsk kirke bør ha ambisjoner om å påvirke den norske stat slik at denne blir en aktør som bidrar til forsoning og tilgivelse for tidligere kolonimaktens overgrep i det globale sør.

Teamet minte oss således om at historiske overgrep mot det globale sør må helbredes og tilgis.

På spørsmålet om det fremdeles trengs misjonærer, var svaret at det avhenger av motivasjonen bak misjonsarbeidet. 'Om du kommer som 'hvit misjonær' er det ikke rom for deg i det globale sør, men om du kommer som en kristen som er kalt til misjon, er du hjertelig velkommen.' Dette oppfordrer norske misjonsorganisasjoner til å videreutvikle den partnerskapstenkingen og praksisen de i stor grad allerede er i gang med. En av de store utfordringene her er imidlertid hvordan man i praksis får til et gjensidig partnerskap når partnerne fra Vesten fortsatt er de som bevilger hoveddelen av pengene, og som må stå ansvarlig overfor ulike givere.

Norsk misjon og kirkesamarbeid står i en mellomposisjon: Vi representerer et senderland fra den bedrestilte del av verden (som også kan identifiseres med Vesten), og samtidig samarbeider vi med kirker i den del av verden som lider under skjevfordelingen. Fordi misjon knytter seg til begge disse sider, trenger vi en refleksjon på hvordan vi forholder oss til den skjevfordelingen som er satt i system.

Utfordringen om forsoning og heling av sår var også et tema da misjon var oppe som hovedsak på KM2005, men da med samene, kvenene og taternes historie særlig i fokus. Kanskje kan noen av erfaringene fra dette arbeidet brukes i denne sammenheng?

Den store utfordringen om initiativ i forhold til forsoning reiser mange spørsmål, som berører ulike sammenhenger av bl.a. historisk, politisk og teologisk art. Hvordan kan vi så ta sør-teamets utfordring om forsoning på alvor, men samtidig unngå ufruktbar selvbebreidelse og unødvendig tidsbruk på fortidens feil uten at dette får konsekvenser for dagens situasjon?

3.5 Kall til etterfølgelse: disippelskap og spiritualitet - to sider av samme sak

Tradisjonelt har det – veldig forenklet – vært en tendens til at den økumeniske bevegelse (KV, LVF m.fl.) har hatt en sterk sosialetisk profil, mens allianseøkumenikken har vært mer opptatt av evangelisering. Under Edinburgh 2010 ble en utvikling som har pågått over de senere år, tydeliggjort. Den økumeniske bevegelse var om kirkens misjonsoppdrag:

Vi hører Jesu kall til å gjøre alle mennesker til disipler – fattige, rike, marginaliserte, de som er oversett, mektige, uføre, unge og gamle (*A Common Call*, pkt. 7.)

Lausanne III konferansen uttalte:

Vi tar til oss hele Bibelens vitnesbyrd når den viser oss Guds vilje både for systemisk økonomisk rettferdighet og for personlig medfølelse, respekt og gavmildhet mot de fattige og trengende. Vi er glade for at denne omfattende bibelske lære er blitt mer integrert i vår misjonsstrategi og praksis, slik det var for den første kristne kirke og apostelen Paulus (*Cape Town Commitment*, pkt. XX).

Ett av temaene som gikk igjen fra begge tradisjoner gjennom hele Edinburgh-markeringen, var integritet: Sammenhengen mellom liv og lære. Det faktum at levdt liv i oppriktig Kristus-etterfølgelse er det sterkeste vitnesbyrd. Et annet ord, nært knyttet til dette, som også har blitt gjentatt i denne jubileumsmarkeringen, er disippelskap. Fokuset på disippelskap er i ferd med å gjenvinnes i kirker verden over. Hvis vi tenker på vår egen trosopplæringsreform, så er det vel nettopp noe av dette vi ønsker å fornye også der, selv om vi bruker andre ord. Begrepet 'disippelskap' får fram at kristendom ikke dreier seg om teori, men om en måte å leve på. Dette er ikke noen motsetning til våre lutherske 'frelst ved troen og nåden alene', men det formidler et enkelt helhetssyn på det kristne livet. Dette er kanskje et nødvendig korrektiv til vår vestlige, ofte akademiske og intellektuelle tilnærming.

I *Cape Town Commitment* ønsket man bevisst å understrekes denne mer helhetlige tankegangen ved å si at man 'elsker' Guds verden, Guds ord, Guds misjon etc. Dette istedenfor å bruke 'tror på' som kan forstås ensidig som det å holde noe for sant kun på det intellektuelle plan. Disippelskap handler om å leve, lære og tjene sammen med vår Herre slik de første disiplene gjorde. Eller for å bruke den gamle pilegrimsmetaforen 'Å vandre med Herren'.

Vandringen er den bibelske metafor for livsstil og daglig atferd. I Efeserbrevet taler for eksempel Paulus syv ganger om hvordan de kristne bør – eller ikke bør – vandre' (*Cape Town Commitment*).

Ved å bruke 'globalt disippelskap' kan vi bevisstgjøre hvert døpte medlem på vår identitet som del av den globale kirke. Hvordan kan så utfordringene fra Edinburgh 2010 og den verdensvide kirke løftes fram for menighetene som et redskap til refleksjon om hvordan vi er menighet i dagens verden? Hvilken betydning får disse utfordringene for hvordan vi tenker trosopplæring, gudstjeneste og forholdet stat-kirke fremover?

Sør-teamet registrerte med glede Den norske kirkes brede kontaktflate og ønsket om å være en levende folkekirke. Men de understreket samtidig at dette ikke må forkludre den legitime utfordringen til individuell trosutvikling, etterfølgelse eller disippelskap. Det er ikke primært nasjoner som kalles til tro, det er individer som kalles til disipler.'

Med utgangspunkt i integritet utfordret Sør-teamet oss særlig på forholdet mellom forbruk og spiritualitet. 'Spiritualitet og rikdom er alltid et ulykkelig ekteskap og er en utfordring både til Kina og Norge. Rike norske kirker bør være mer oppmerksomme på verdens behov', lød det usminket fra Nicholas Thai, den lutherske biskopen i Hong Kong som var ett av medlemmene i teamet. Fra den store globale Lausanne-konferansen betonte man noe av det samme: 'Å kalle Kristi kirke tilbake til ydmykhet, integritet og enkelhet' (*Cape Town Commitment*, IIE).

Dette aktualiserer en diskusjon om offerpraksisen i menighetene. Hvor stor andel av menighetens ofringer går til det lokale arbeidet sammenlignet med utadrettede og solidariske tiltak som for eksempel bidrag inn i partnerskapet med søsterkirker og misjonsorganisasjoner? Det har vært en flott økning av antall misjonsavtaler gjennom SMM de senere år. Ca 920 av landets 1300 menigheter har en slik avtale. Mange enkeltpersoner gir også trofast og betydelige beløp gjennom fast giverordning. Det er likevel en betydelig utfordring for en folkekirke i ett av verdens rikeste land når gjennomsnittlig offergave per deltaker på gudstjeneste i 2009 var 21 kr. (Ofringene økte riktignok med 8 % i 2010).

I denne sammenheng er det spennende å se at enkelte menigheter har begynt å øremerke en bestemt prosentandel av menighetens budsjett til misjonsarbeidet. Dette viser at man ser på misjon som nettopp en integrert del av hele menighetens virksomhet, og ikke som noe ekstraordinært. På den annen side er det viktig at menighetens misjonsprosjekt (eller flere) blir en synlig del av menigheten hvor man også fokuserer på den inspirasjon og de perspektiver misjonsprosjektene kan tilføre ulike sider av menighetens liv.

Sør-teamet stilte spørsmål om det kanskje er lettere for minoritetskirker å være en motkultur enn tilfellet er for en majoritetskirke som Den norske kirke. Det gjelder blant annet kallet til å være et korrektiv til forbrukersamfunnet, også via et kontemplativt liv. Men teamet pekte også på kristne motkulturer i den norske historie: Blant annet ble den haugianske bevegelsen trukket frem som en grasrotsbevegelse som initierte endring og

fornyelse nedenfra. Endringen skyldtes åndelig kraft, ikke makt og innflytelse i menneskelig forstand, ble det sagt.

Representanten fra Sør-Korea, Julie Ma, ga en utfordring om bønnens sentrale plass som det kanskje viktigste arbeidsredskap vi har som kristne og som kirke: 'Tilbring mer tid med Gud i bønn og faste, ikke bare 2-3 minutter.' Det ble videre betont at helhetlig spiritualitet har med verden å gjøre, en trekantfering mellom Ordet, bønningen og dagliglivet.

Fra gresk-ortodoks hold ble Ordets inkarnasjon holdt frem som det å leve ut ordet og bringe det inn i andre menneskers liv. Ordet forvandler oss til nye mennesker: 'Hvis Ordet ikke blir kjøtt (sarx), blir det evangeliets sarkofag (likkiste), ifølge Anastasia Vassiliadou, missiolog fra universitetet i Tessaloniki.

Sør-teamets hovedpoeng var å utfordre oss til å se sammenhengen mellom spiritualitet og disippelskap. De undret seg om vår materielle rikdom hadde sløvet vår åndelighet slik at vi ikke så hva som var Guds vilje. De understreket at vi alle er kalt til et levende og dynamisk disippelskap; å gjenoppdage fromhetsmønstre som er frigjørende i vår tid og i vår kontekst, med vekt på bønn, disiplin og forvaltning.

Som en oppsummering av de mange ulike utfordringene i dette avsnittet kan vi kanskje spørre oss selv: Kunne vi være mer åpne for en helhetlig spiritualitet hvor vi både er i og blir Guds hender? Sagt med andre ord: En sunn åndelighet som holder sammen trygg identitet og utadrettet tjeneste for vår neste, for rettferdighet, fred og vern om skaperverket..

Del 4: Misjon i en flerkulturell kontekst

Selv om misjonsvirksomhet som regel alltid har foregått i en flerreligiøs sammenheng, har økningen i det religiøse og kulturelle mangfoldet i Norge de siste tiårene også ført til at kirken har fått nye perspektiver på sin misjonerende virksomhet. Religionsmøtet på hjemlige marker har for det første ført til en bevissthet om at misjon må sees i sammenheng med religionsfrihet og etikk, og for det andre har man erfart et økende engasjement for religionsdialog og sett dette som uttrykk for en misjonarisk identitet. Det er ikke tilfeldig at da Ungdommens Kirkemøte behandlet saken om misjon i 2010, oppfordret de til at '[Misjon] må skje på en respektfull og likeverdig måte. Vi kan være tydelige på eget ståsted uten å presse oss på andre.'

4. Misjon, etikk og menneskerettigheter

Den norske kirke, særlig ved Bispemøtet og Mellomkirkelig råd, har i en årrekke engasjert seg i menneskerettighetsspørsmål. I 1998 var Mellomkirkelig råd med på å stifte Oslokoalisjonen for tros- og livssynsfrihet, og i 2005 ble Oslokoalisjonens prosjekt *Misjon og menneskerettigheter* startet opp. Prosjektet resulterte i 2009 i dokumentet *Recommended Ground Rules for Missionary Activities* – et dokument som søker å stimulere til etisk refleksjon rundt ulike sider ved misjonsvirksomhet. Prosjektet tar utgangspunkt i at religionsfriheten og ytringsfriheten innebærer en rett til å misjonere og fortelle om sin tro, men at det innenfor disse menneskerettslige rammene er behov for en

kontinuerlig etisk diskusjon og vurdering av hvordan misjonsvirksomheten blir utført. Både NORME og Mellomkirkelig råd var sentrale aktører i utarbeidelsen av disse anbefalingene for etisk misjon.

Dokumentet har fått mye oppmerksomhet internasjonalt da det er ett av få slike dokumenter som er interreligiøse og menneskerettighetsbaserte. Både kristne, muslimer, buddhister og ateister erkjenner at de driver misjon, og står sammen om retten til å drive misjon. Spørsmålet er ikke *om* man skal drive misjon, men *hvordan*. At misjon, etikk og trosfrihet må sees i sammenheng henger ikke bare sammen med at retten til å fortelle om sin tro er en menneskerett, men også med at friheten til å kunne tro på det en vil, innebærer fravær av uetisk misjon som f.eks. manipulering, lokking eller tvang.

I Mellomkirkelig råd og Islamsk Råd Norge sin *Felleserklæringen om trosfrihet og konvertering* fra 2007 heter det bl.a.:

Når vi misjonerer og informerer om vår egen tro, må dette skje innenfor etisk akseptable rammer, det vil si uten noen form for maktbruk eller manipulasjon. Skal trosfriheten ivaretas, er det viktig at all konvertering skjer på fritt grunnlag.

Etisk akseptabel misjon er ikke bare et menneskerettslig anliggende, men også et viktig teologisk anliggende for Den norske kirke og det internasjonale økumeniske fellesskapet. I juni 2011 lanserte Kirkenes Verdensråd, Det pavelige råd for interreligiøs dialog og World Evangelical Alliance et felles dokument: *Christian Witness in a Multi-Religious World, Recommendations for Conduct*. Dokumentet søker, på samme måten som Oslokoalisjonens dokument, å drøfte og stimulere til etisk troverdig misjonsvirksomhet. 'Sharing the gospel belongs to the very being of the church. (...) at the same time, it is necessary to do so according to gospel principles', heter det bl.a. i dokumentet.

Norsk misjon er i hovedsak banebrytende når det gjelder etisk misjon i dag. Det er stor bevissthet om tematikken i misjonsorganisasjonene, og mange av dem har også utviklet egne retningslinjer for etisk misjon. At misjon som handling er i samsvar med grunnleggende menneskerettigheter som tros- og ytringsfriheten, er viktig å kommunisere til mennesker, media og offentligheter som tidvis synes å ha et foreldet og stereotypet bilde av hva misjon er.

4.2 Misjon og religionsdialog.

De siste tiårene (og særlig *det* siste) har man erfart en stor økning i engasjementet for religionsdialog i Den norske kirke. På grasrotnivå erfarer man at stadig flere menigheter engasjerer seg i ulike typer dialoger og praktisk, interreligiøst samarbeid, mens det på regionalt og nasjonalt plan bygges ut en mer og mer profesjonell dialog-struktur med interreligiøse råd, sentra og kontaktgrupper.

Man hører av og til at dialog og misjon blir framstilt som to uforenelige størrelser. Det er en gammeldags karikering som både gjør urett mot misjon og dialog. Faktisk er både de økumeniske organisasjonene og de fleste misjonsorganisasjonene opptatt av å vektlegge

dialog i dag. Selv om det finnes et mangfold av religionsteologier innenfor Den norske kirke på samme måte som det finnes et mangfold av misjonsteologier, har man fra offisielt kirkelig hold sett verdien av interreligiøs dialog, ikke som en motsetning til, men nettopp som en del av Guds misjon. I 'Hovedprinsipper for Mellomkirkelig råd sine interreligiøse relasjoner' fra 2008 står det:

Dialog og misjon er ikke praksiser og tilnæringsmåter som gjensidig utelukker hverandre. Dialog er noe vi gjør som misjonerende kirke. I dialogen deler vi vår tro og virkelighetsforståelse. Men religionsdialog er ikke arena for forkynnelse med omvendelse som sikte.

Evangeliet kaller oss til å bli kjent med, omgås og tjene våre naboer. Som misjonerende kirke forstår vi oss som sendt til våre naboer som medmennesker. Flerreligiøse møter er muligheter for alle troende til ærlig å dele vitnesbyrd og lære noe nytt om hverandre, til å klargjøre enigheter og uenigheter og til å oppdage likheter og forskjeller.

Dialog er verken naivisme eller relativisme, men en utfordrende og sannhetssøkende øvelse – slik all god samtale er. I dialogen lærer en nettopp at en må kjenne seg selv og sin egen tro for å lære å kjenne andre. Dialogen blir både et tillitsfullt rom hvor kritikk lettere kan lyttes til, og samtidig et rom hvor man er åpen for å lære noe av den andre. På den måten blir ikke religionsdialog noe vi som misjonale kirke kun gjør for å bygge gode lokalsamfunn, forebygge konflikter og stimulere sosial, kulturell og politisk integrering, men også noe vi gjør for å lære mer om oss selv og egen tro, og for å bli beriket av andre perspektiver. Det er ikke tilfeldig at den anglikanske nestoren i religionsdialog, Andrew Wingate, oppsummerer dialog som "celebrating difference, staying faithful".

Misjonsorganisasjonene har lang erfaring i å drive dialogarbeid i flerreligiøse sammenhenger i utlandet. Nå som Norge har blitt et flerreligiøst samfunn, og religionsmøtene er vanlig i både by og bygd, utgjør både misjonsorganisasjonene og misjonærer en verdifull kompetanse for menigheter som engasjerer seg i interreligiøs dialog eller interreligiøst, diakonalt samarbeid.

Del 5 Folkekirke og misjon

Vi døpes ikke bare inn i vår lokale menighet eller Den norske kirke, men inn i et verdensvidt fellesskap hvor Jesus Kristus er den som knytter oss sammen.

Slik vi blir døpt på grunn av dåps - og misjonsbefalingen, blir vi også døpt til selv å ta del i denne. Vi har som døpte og kristne en identitet som 'personer som er sendt' (UKM 2010)

Ungdommens Kirkemøte minte oss om sammenhengen mellom dåp og misjon. Gjennom dåpen blir vi en del av fellesskapet av troende i vår lokale menighet – men også i den

globale kirke. Sammen med trossøsken verden over er dåpen også innledningen til et liv i tjeneste og etterfølgelse – og misjon.

Den norske kirke identifiseres som en *misjonerende* folkekirke. Hva betyr det i 2012? Koplingen folkekirke og misjon er både viktig og krevende. Det er viktig fordi dåpen er inngangen til medlemskap i vår folkekirke. Dåpsbefalingen (Matt 28,18-20) som lyder ved døpefonten i landets kirker er også *misjonsbefaling*. Dåpen og trosopplæring henger derfor nøye sammen. Men *rekkefølge* og *verktøy* er stadig i endring. I vår tid døpes for eksempel stadig flere ungdommer etter en periode med opplæring i forbindelse med konfirmasjonen. Dåpen har noe grensesprengende ved seg. Guds radikale nåde skjenkes gjennom ordene og sakramentene og er det konstituerende for vår lutherske folkekirke. Impulser fra misjonsbevegelsen har utfordret det som kan sees på som et statisk kirkesyn. Misjon er med å beskrive den nødvendige *bevegelsen* i kirken. Kirken kan ikke bare være åpen og inkluderende, men være oppsøkende og villig til å gå over grenser. Det er Guds radikale nåde som er startpunktet, og som utfordrer kirken til å møte mennesker på samme radikale måte. Dypest sett er det den treenige Gud som beveger mennesker. Konkret skjer dette gjennom forkynnelse, invitasjon til dåp og nattverd og diakoniens handlinger. Men Ånden blåser dit den vil og virker også grenseoverskridende - utenfor det etablerte og i det etablerte: Som folkekirke tror vi at Ånden skaper tro og tilhørighet gjennom en bevisst tilstedeværelse overalt i landet, og med en tilgjengelighet for alle som ønsker det. Som folkekirke ønsker Den norske kirke å møte mennesker i alle livssituasjoner og delta i lokalsamfunnets liv og hendelser. Som misjonerende folkekirke utfordres hele tiden tendensen til status quo. Evangeliet har en innebygget kraft til å krysse grenser, til å utfordre til tro og etterfølgelse. Derfor er det misjonale aspektet viktig for folkekirken.

Koplingen misjon og folkekirke er krevende, fordi ordene fanger, og konteksten er i stadig forandring. Det er ulike forståelser av disse begrepene innad i kirken. Misjon er ikke hva det var for et tiår - eller en generasjon siden. Begrepene vi bruker, er med på å tolke innholdet. For mange er misjon fremdeles noe man forbinder med noe konserverende og trangt. Men som vi har sett tidligere, er misjon noe som er i stadig utvikling. Mens tradisjonelle misjonsforeninger sliter i motbakke, gir nye metoder og trender nytt liv til en livsviktig bevegelse i kirken og i verden. Det vi har fått overgitt som kirke, kan vi ikke ha for oss selv, det må deles.

Begrepet 'folkekirke' trenger også et kritisk blikk og en nytolkning i vår tid. En gradvis løsrivelse fra staten er en radikal forandring i forhold til de tette bånd det tradisjonelt har vært, men utgjør ikke nødvendigvis noen trussel for folkekirken. De siste tiårene har videre stått i globaliseringens tegn. Migrasjon og flerkultur er blitt nye kjennetegn også ved det norske. Å være norsk i dag er slett ikke likelydende med å være lutheraner og lys i huden. I alle kommuner bor mennesker med annen etnisk opprinnelse og religion. Særlig i byene er den flerkulturelle trenden tydelig. Flere migranter fra det globale Sør er i dag misjonærer i Norge og utfordrer det etablerte. En stor del av Den norske kirkes medlemmer bor eller reiser stadig vekk til utlandet. Dette er også med på å utfordre begrepet folkekirke. Fra å være ett folk med samme konfesjon, er vi i dag et mangfoldig folk, med ulike konfesjoner, religioner og livssyn. En viss utgave av folkekirketanken

som gjør folket og kirken til sammenfallende størrelser, er derfor problematisk. Det frister til en blanding av folk, nasjonalitet og religiøs identitet som ikke stemmer med virkeligheten, og som kan ha skjebnesvangre konsekvenser hvis det blir misbrukt. Den tar heller ikke på alvor kirken som *fellesskapet av de troende* (Jfr. CA 7). Dåpen setter ikke bare den enkelte inn i en ny relasjon til Gud, men også til andre mennesker.

I dagene etter de tragiske hendelsene 22. juli 2011 så vi igjen hvor viktige kirkene er for folk i Norge. Svært mange søkte sammen i kirkene, og det var et utstrakt samarbeid og følelse av fellesskap også på tvers av religiøse skillelinjer. For kirken var det viktig å finne en god balanse mellom tydelighet på eget ståsted på den ene siden og respekt for annerledes troende på den andre siden. Erfaringene fordrer en ny og selvkritisk gjennomtenking av hvordan vi i vår retorikk og praksis kopler sammen ordene 'folk' og 'kirke', 'misjon' og 'tro', og hvilke bilder vi direkte og indirekte formidler av oss selv og de andre. Misjon som en identitet ved folkekirken kan, rett forstått, motvirke fiendebilder og styrke åpenhet og samtale. Ærlighet om tro og tilhørighet i møte med mennesker kan skape trygghet og åpne opp for et større fellesskap når krisen rammer. En overveldende mengde av kondolanser og forbønn fra hele verden ble formidlet gjennom misjons-, vennskaps og kirke-relasjoner i dagene etter terrorangrepet. I forlengelsen av dette ligger det også et ønske om at vår identitet i større grad kan være knyttet til den globale kirke i stedet for til den norske stat (jf. vedtaket fra UKM2010).

Folkekirkens misjonale identitet utfordrer den pågående prosessen med Stat-kirke-reformen. Misjonsidentiteten kan hjelpe oss til å være en sunn folkekirke i dagens multikulturelle Norge: En kirke som lar seg utfordre av det flerkulturelle møtet, som er tydelig på sin globale identitet og sitt verdensvide oppdrag og som inviterer alle til å ta del i dette. Vi trenger en dynamisk misjonsforståelse og en dynamisk folkekirkeforståelse. Og vi trenger at disse størrelsene i fremtiden kan være koplet sammen og skape synergier. I dette er SMM et tjenlig redskap, og er med på å konkretisere menighetens misjonsansvar. Kontakt med misjonsorganisasjonene er derfor viktig. Men Guds misjon er alltid større, og utfordrer hele kirken til å ta ansvar. 'Alle har noe å bidra med ved å gi og motta' (jf. KM i 2005). Dåp er ikke en statisk innlemmelse i folkekirken, men uløselig knyttet til aktiv trosopplæring og misjonsutfordringen. Folkekirkens åpenhet og unike kontaktflate koplet med den misjonale bevegelse og uredde utfordring til tro og disippelskap, er et viktig tospann som vår kirke må stimulere til også i fortsettelsen

Del 6 Misjon og kirkelig reformarbeid – menighetenes misjonsverktøy

Et hovedperspektiv i denne saksutredningen har vært å vise at som følge av et holistisk/helhetlig misjonssyn, må misjon integreres i hele kirkens og alt menighetens arbeid. Misjon er ikke bare en liten sektor for de særskilt interesserte, men et hovedperspektiv ved alt kirken gjør. Misjon er det utadrettede perspektivet som springer ut av at verken evangeliet eller kirken er til for seg selv. Faren ved en så omfattende forståelse av misjon er naturligvis at når alt blir misjon, blir ingenting misjon. Det er derfor viktig å holde fast på at misjon på samme tid både er kirkens hovedoppdrag og et særskilt aspekt ved dette oppdraget - at evangeliet berører nye mennesker og kulturer. Det blir også

viktig at menighetene knytter an til helt konkrete misjonsprosjekter slik at dette ikke bare blir fagre ord, men materialiserer seg i forvandlede liv lokalt og globalt.

Kirkens reformarbeid blir ut fra denne forståelsen et uttrykk for dens misjonale identitet: Målet med reformene er dypest sett å kommunisere evangeliet slik at flere mennesker kan bli berørt og ta det til seg som noe som forandrer deres liv. Planene er ment som verktøykasser til menighetenes arbeid med gudstjeneste, trosopplæring, diakoni, kunst og kultur – som alt sammen støtter opp under menighetens misjonsoppdrag. Evangeliet formidles og bringes videre til nye mennesker på mange måter. Lokalt utformede gudstjenester og planer skal hjelpe menighetene til å finne veiene evangeliet kan ta i lokalsamfunnene – og videre ut i verden.

6.1 Gudstjenestereformen

Sendelsen til misjon har sitt sentrum i gudstjenesten. Her møter vi Guds Ord og nåde som utrunder oss til misjonsoppdraget og til et liv i tjeneste for vår neste. Fra gudstjenesten går vi ut i hverdagslivet – kalt til tjeneste.

Samtidig er gudstjenesten i seg selv også misjon. - Det er her vi møter evangeliet om frelsen i Kristus. Her møtes også den lokale og den globale kirke – i samme tro og samme oppdrag. Liturgier, forkynnelse, bønner, tekster og salmer fra våre samarbeidskirker bør tas i bruk i gudstjenesten, både fordi de er med på å utvide vår forståelse, men også fordi de minner oss om det misjonsoppdraget vi deler.

Det er lett å løfte frem misjonsperspektivet i så å si alle ledd i gudstjenesten: bønner, bruk av lysgloben/misjongsloben, salmer, preken, kunngjøringer (info om menighetens misjonsprosjekt), nattverden (brødet deles) og ikke minst ved bevisstgjøring av sendelsen. Det finnes mye ressursmaterieil til bruk i gudstjenestearbeid/verksted.¹¹

Det finnes også flere tilknytningspunkter i den nye liturgien som synliggjør misjon i gudstjenesten f.eks. i de nye sendelsesalternativene eller i dåpsliturgien: Like etter dåpshandlingen sier liturgen:

Kjære menighet. Gjennom dåpen setter Gud oss inn i sin verdensvide kirke og gir oss del i Jesu kall og oppdrag. La oss stå sammen i vitnesbyrd og tjeneste, inntil dagen kommer da alt det skapte skal bli forløst ved vår frelser, Jesus Kristus.

Dette er en flott bevisstgjøring om sammenhengen mellom dåp og misjon.

6.2 Trosopplæring

For å videreføre misjonsoppdraget til kommende generasjoner er det avgjørende viktig at misjon blir en integrert del av trosopplæringen. Dette er også med på å gi barn og unge den rikdommen som ligger i kontakten med den globale kirke. I den nye planen for trosopplæring, *Gud gir, vi deler* (som for øvrig er en god definisjon på misjon) heter det:

---

¹¹ SMMs nettside www.menighetogmisjon.no og www.kui.no .

Barn og unge må få mulighet til å ta del i kirkens sendelse til verden ved å se og erfare at kirken og de selv er en del av et globalt fellesskap med et verdensvidt oppdrag.

I trosopplæringen holdes det folkekirkelige og det misjonale sammen. Trosopplæringen springer ut av misjonsbefalingen både i forhold til å 'gå ut' (breddeperspektivet) og i disippelgjøring - 'lær dem å holde alt det jeg har befalt dere'. Men det er et stort ubrukt potensiale i å løfte frem misjon som tema i trosopplæringen. Her vil bruk av SMMs ressurshefter og ikke minst samarbeid med misjonsorganisasjonenes barne- og ungdomsarbeid kunne både lette og berike menighetenes trosopplæring. For øvrig vises det til det tidligere avsnittet om ungdom og misjon.

6.3 Misjon og diakoni

Sør-teamet gav uttrykk for at norsk misjon har en betydelig historikk med helhetlig misjonsvirksomhet uttrykt i både evangelieproklamasjon og diakoni. Norsk misjon har utviklet en stor grad av forståelse for misjon som partnerskap og har understreket betydningen av felles eierskap lokalt og globalt. Nasjonale kirker har dermed ikke bare representert passive mottakere, men har som oftest selv blitt aktive deltakere i misjon. Vektleggingen av evangeliet som frigjørende og sosialt virkekräftig har fremmet menneskeverd for marginaliserte grupper. Norsk misjon har også i stor grad en integrert forståelse av diakoni som noe som har egenverdi, og ikke bare er et middel for å kunne forkynne evangeliet etc. Diakoni blir sett på som noe mer og dypere enn veldedighet. Diakonien rolle forstås bl.a. som endringsagent som utfordrer etablerte maktstrukturer og søker endring av menneskers livsvilkår (mottakerbasert og myndiggjørende "empowering").

Misjon og diakoni må holdes sammen samtidig som spenningen mellom det caritative og det forkynnende ikke opphører. Det er mange overlappende perspektiver i misjon, internasjonal diakoni og religionsdialog. Samarbeidet med innvandrermenighetene og arbeidet med å inkludere nye kristne landsmenn i våre menigheter henger også nøye sammen med vårt misjonsarbeid.

En stor og viktig del av SMM-organisasjonenes arbeid er internasjonal diakoni. Menighetene har et særskilt ansvar for å støtte disse som en integrert del av sitt globale og lokale arbeid. Misjons- og bistandsprosjekter blir også nevnt i plan for diakoni som en kanal for lokalmenigheters diakonale engasjement internasjonalt.

LVF's hefter *Diakoni i Kontekst* og *Misjon i kontekst* kan være nyttig ressurser i menighetens sammenholding av misjon og diakoni.

6.4 Kunst og kultur

Kunst og kultur og misjon hører sammen både ved at det muliggjør et kulturelt mangfold både i forvatningen av misjonsoppdraget, og i det vi får tilbake fra det verdensvide kirkefellesskapet.

Kultur og misjon møtes bl.a. i ønske om å formidle det grensesprengende evangeliet. Misjonsorganisasjonene er også i nærkontakt med en rekke ulike kulturer gjennom sitt globale nettverk. Det ligger derfor mange muligheter i skjæringspunktet kultur og misjon, og bispedømmenes rådgivere på begge disse områdene er viktige nøkkelpersoner for menigheter/prostier som ser potensialet her. Faglig sett er dette også veldig spennende bl.a. fordi det å se evangeliet gjennom andre kulturers øyne vil berike vår egen forståelse. Inn under dette vil ulike former for kirkemusikk også representere mange muligheter. Praktisk kan man få til spennende koblinger her hvor eksempelvis en menighet som har misjonsprosjekt i Brasil, kobler dette opp mot sambadans i barnekoret hvor de samtidig lærer noe vesentlig om livet i Sør-Amerika og gjennom dette får økt kunnskap og engasjement for misjon. Temakvelder etc. med diskusjon om forholdet kultur, kirke og misjon vil også kunne stimulere til engasjement nettopp ved også å våge å drøfte kritiske blikk på misjon.

Avslutning

Det vises til forslag til vedtak som er ment å svare på de utfordringer som reiser i saksutredningen.

Relevante dokumenter og litteratur

R. Ekenes, T. Engelsviken, K. Jørgensen og Rolf Kjøde (red): *Misjon til forandring – refleksjoner og visjoner fra Lausanne III*, Hermon, 2011

Ole Chr. Kvarme: *Rapport fra Edinburg 2010*

Kjetil Aano: 'Ei sann og misjonal luthersk kyrkje' i *Kirke nå – Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke*, S. Dietrich, T. Skar Dokka og H. Hegstad (red), Tapir 2010

LVF: *Misjon i Kontekst*

LVF: *Diakoni i Kontekst*

Her kommer flere titler

Økonomiske/administrative konsekvenser

Ingen på sentralkirkelig hold ut over ordinært arbeid med misjon.